ДАНИЛЕНКО Платон Олександрович
аспірант кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ

У період глобальних змін у сфері прав людини, а також на тлі збройного конфлікту, питання евтаназії дедалі частіше стає предметом правового аналізу та суспільної дискусії. Це питання є актуальним і не має однозначного вирішення, оскільки охоплює як етичні, так і правові аспекти.

Як зазначає Р. Стефанчук, евтаназія — це свідомий та навмисний акт медичного працівника, спрямований на припинення нестерпних фізичних або психічних страждань пацієнта. Така дія здійснюється виключно на підставі неодноразово висловленого, чіткого бажання самого пацієнта або його офіційного представника, які отримали повну, об'єктивну та своєчасну інформацію про всі наслідки такого втручання. Головна мета — полегшення страждань, що в підсумку призводить до смерті пацієнта [1, с. 305].

У науковій та правовій літературі евтаназію поділяють на кілька основних видів залежно від характеру волевиявлення особи та соціально-етичних підстав для її застосування. Така класифікація дає змогу точніше визначити правову природу та моральні межі використання евтаназії в різних ситуаціях. Зокрема, розрізняють такі форми:

а) добровільна евтаназія — здійснюється на прохання свідомої особи;

б) недобровільна евтаназія — застосовується, коли пацієнт у зв'язку з тяжким станом не може самостійно висловити свою волю, тому рішення приймає його законний представник;

в) примусова евтаназія — позбавлення життя всупереч волі особи. Цей вид евтаназії розцінюється як злочин проти людства і має лише формальне відношення до медицини;

г) соціальна евтаназія — рішення про припинення життя приймається не індивідуально, а на рівні суспільства, виходячи з економічної доцільності (збереження коштів для лікування інших пацієнтів, які мають шанс на одужання) [2, с. 27].

Одним із фундаментальних прав людини є право на життя, закріплене в статті 27 Конституції України: «Кожна людина має невід'ємне право на життя».[3] Особливо важливо підкреслити, що в цій же статті зазначено: «Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави — захищати життя людини» [3]. Ці положення формують конституційну основу державної політики у сфері охорони життя громадян.

Норми Кримінального кодексу України містять однозначну правову оцінку щодо дій, спрямованих на позбавлення життя, навіть у разі згоди особи або з мотивів співчуття. Такі дії, як правило, кваліфікуються як умисне вбивство відповідно до частини першої статті 115 КК України.

У свою чергу, схиляння до самогубства або сприяння цьому розцінюється як доведення до самогубства (стаття 120 КК України). Медичні працівники зобов’язані утримуватися від проведення евтаназії — навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань. Зазначимо, що для реалізації процедури легалізації евтаназії, потрібно: відділити евтаназію від умисного вбивства – для цього необхідно прийняти зміни до КК України [4, с.7].

Легалізація евтаназії потребує точного нормативного регулювання порядку її проведення, зокрема визначення умов, підстав та кола осіб, уповноважених на її здійснення. Замість переліку конкретних життєвих ситуацій доцільно орієнтуватися на загальні критерії, як: нестерпні страждання, втрата гідності, неможливість самостійного припинення життя за збереженням усвідомленого вибору. У цьому контексті право на смерть має реалізовуватись із дотриманням принципу поваги до людської гідності та за участю лише спеціально уповноважених медичних працівників, здатних забезпечити гуманне й безболісне завершення життя згідно з волею пацієнта.

Важливою складовою формування правового підходу до легалізації евтаназії є врахування суспільної думки. Згідно з результатами соціологічного опитування, 35,7 % респондентів повністю підтримують можливість евтаназії, 50 % займають нейтральну позицію, а 10,7 % — категорично проти [4, с.8].

На запитання про умови, за яких евтаназія має бути дозволеною, більшість учасників дослідження вказали на такі обставини: термінальна стадія невиліковного захворювання (79 %); нестерпний фізичний біль (43 %); наявність виключно добровільної згоди пацієнта (75 %) [4, с.9].

Легалізація евтаназії в Україні є важливим і необхідним кроком для забезпечення гуманного ставлення до невиліковно хворих. Суспільство й законодавці повинні ретельно зважити всі етичні та правові аспекти цього питання, обґрунтувати потребу у відповідній законодавчій базі.

Легалізація евтаназії має ґрунтуватися на принципах поваги до людської гідності, прав пацієнтів та медичної етики. Важливо забезпечити чітке розмежування між евтаназією та злочинними діями, такими як умисне вбивство чи доведення до самогубства. Лише після всебічного обговорення та реформування законодавства можна ефективно врегулювати це питання, забезпечивши реалізацію прав людини на життя та гідну смерть.

Список використаних джерел:

1. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): монографія. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. К.: КНТ, 2008. 625 с.

2. Анікіна, Г. В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні. Форум права 3. 2009. С. 25-34.

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 25.04.2025)

4. Даниленко П. О. Перспективи легалізації евтаназії в Україні: конституційні проблеми. УДК 179.7:34.096:341.231.14(477). Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра цивільного та господарського права

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

тези доповідей учасників ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, 15 травня 2025 р.)

Київ 2025

УДК 347.1:347.9:346.1:341.9(477+4)

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.